A naügez lem vor in Spilbar

Con la nuova convenzione tra Comune di Lusérn e Polisportiva Alpe Cimbra, nasce una nuova gestione professionale e a lunga durata in grado di offrire una nuova attività turistica ma anche di donare ai piccoli lusérnar una struttura sportiva solida e dignitosa. La cultura e la lingua cimbra si trasmettono anche con lo sport.

Khemmante von Vesan, sekmen azpe a lera skattl, pittnan pon allz gekratzt un geschedeget vo djardar un djardar boda niamat hatt eppaz getånt.
Ma hatt gemocht paitn vil ma an lestn dar Kamòu vo Lusérn bart gem a naügez lem in Spilbar. Alle gedénkhpar balda dar Spilbar iz gest untar dar djestióng von arm Sergio, von Ugo un von Gianni un dena baldar iz gånt, vor a par djar, in di hent von Giorgetto. 'Z iz hèrta gest schümma gian z'spila in palù, odar in bòtsche, un soinda khent augelekk an hauf tornei.
Dena makma khön ke allz ditza iz gånt zo vorlùr. Niamat hatt neméar geputzt in pon, dar Spilbar iz gestånt zuar un dar Kulturinstitut o hatta drinngelekk in tendù zoa zo macha sèmm a par vairta. Est di struktùr von Spilbar iz vil geschedeget sovl innzalt azpe auzzalt o. Ma umbrómm izzar khent gètt dar Polisportiva Alpe Cimbra? Schaugante auz vo Lusérn, alle di sportplètz soin untar dar djestióng vo a par feròine, azpe dar spòrtplatz kan Mòar vo Lavròu, boda iz untar dar Polisportiva Alpe Cimbra, un dar spòrtplatz "Serrada Beach" boden iz khent vornaügart un auzgerichtet in pon un 'z haus nåmp, pitt schiar 450 tausankh òiro un dar 75% vo ditza gèlt iz khent ågevorst vodar Polisportiva Alpe Cimbra dar Provìntz, un asó auzgètt.
Vor ditza dar Kamòu hatt auzgemacht

zo gebanar in Spilbar umbrómm si iz guat zo vorsa geràde di kontribùtn dar Provìntz, si iz o guat zo machanar pubblicità in gåntz Trentino, si iz gepuntet pitt ploaz squadre vo palù von Tal o, si magat trang atz Lusérn sponsor asó zo ziaga inn a par sòlde un, daz bichtegarste, auzrichtn allz azpe 'z hatt z'soina.
Sichar vo est vort mochtma zaln eppaz zo giana z'spila, ma dise sòlde bartn khemmen genützt zo haba a guata assikuratzióng, zo halta allz saubar un zo richta o. Disa konventzióng bart gian vürsnen vor 6 djar un bart mang khemmen vornaügart vor åndre 6.
Asó, djunge un alte, bartn mang bidar khön: "Geabar z'spila inn in Spilbar!"

Dar Nachtvogl

Di earstn bitzla

Guardando la televisione mi sono imbattuto in un canale di cartoni animati per bambini e così, pensando a quanto già fossero diversi durante la mia infanzia, mi sono chiesto come e quando fossero stati creati i primi cartoni animati della storia.

Vor a par tang, schaugante å di televisióng, pinne gerift attnan kanàl vo bitzla vor khindar. Segante bazza håm gezoaget, izmar lai khent in sint ke, balde pin gest khlumma i, di bitzla bosa håm gezoaget in televisióng soin gest gemacht åndarst. Ma mocht o khön ke, fin vor a par djar, in internet hattma nonet gemak seng allz daz sèll boma vennt haüt zo tage. Darnå hånne o pensàrt bia 'z soinda gest di bitzla vor vil vil djardar un übaràllz benn 'z soinda khent gemacht di earstn.
Allz hatt ågeheft in di earstn djardar von pasàrate djarhundart, balda soin gest di earstn cinema. Pròpio da, umbrómm in di sèlln zaitn quasi niamat hatt gehatt a televisióng da huam, soinda khent gezoaget di earstn bitzla, boda håm gehoazt "corti animati". Dar earst vo dise iz auzkhent 'z djar 1906 un, azpe alle di corti animati vo alóra, iz gest sbartz-baiz un åna votze odar khlång. Gelàich asó, bintsche mearar baz zen djar spetar, izta auzkhent "Felix the cat" (azpe biar: Felix di khatz), boda in bintsche zait iz khent gesek in da gåntz bèlt un iz no hèrta haüt gekhennt in ünsarne zaitn. No mearar gekhennt izta sichar "Topolino", in inglese "Mickey Mouse". Disa simpàtische maus, inventàrt vo Walt Disney, iz khent gelatt seng, vor da earst bòtta, 'z djar 1928 un iz gest ummandar von earstn corti pittar musìk o. Asó laise laise di bitzla soin gebèkslt, an earstn pittar votze un spetar pittar varbe o, fin zo riva att ünsarne zaitn.
Bazze pensàr i, iz ke niamat von sèlln zaitn hebaten gemak vürstèlln bi bait 'z beratnda gerift di bitzla un sichar niamat von ünsarn eltarn hebat pensàrt ke zèrte vo dise beratn gest azpe biar o.

"FELIX THE CAT", ummandar von earstn bitzla

An gruaz,
Samuel Pedrazza

Böllasto gian hintar in di zait? Est masto!

Un progetto di Google, più unico che raro, permette ora di attivare tramite il sistema Android una versione temporale di Google Maps trovandosi quindi a passeggiare per le vie di alcune città famose potendo sceglierne l'epoca, fino al 1800.

Alle habar pensàrt, almånko a bòtta in lem, "bia bartz soin gest Lusérn dise djar?". Ja, von lestn 50 djar soinda ploaz foto, von earst bèltkriage o; ma vil vert pittar foto, khemmbar no mearar kurdjósat vo bia 'z izta gest di bèlt. Est, pittnan prodjèkht vo google mabar machan a khear in ploaz stattn vodar Mèrika, stianante lai vorå in computer.
Dar hoazt "return", zoa zo maga khön ke ma mage gian hintar, bodrùmm in di zait; auzomacha an groazan arkìv boda alle mang gian, åna z'zala, z'sega bia 'z soinda gest di beng un di haüsar dise djar, rivante fin attz djar 1800.
Disar prodjèkht, azpe vil prodjèkhte atti naüng teknolodjìe un attn web, bill leng panåndar di laüt zoa zo maga machan apparéppaz schümmaz un bichte boda alle mang gem a hånt, süachante mearare informatzióngen, provàrante zo machaz att soin statt o, zoa zo maga khemmen a groaza arbat boda gedénkht di stòrdja boda iz vorgånt.
Gianante vürsnen, dar inzenìar boda hått gehatt disa idea un boda iz nå drauzoarbatada bill provàrn zo maga lazzan inngian di laüt in di haüsar o, z'sega bia sa soin gest un bia sa håm gelebet dise djar; vor ditza mochtma però vennen ploaz foto un testimoniåntze vo bia sa soin gest un di arbat iz sichar no vil.
Dar inzenìar, boda lebet in Mèrika un boda hoazt Raimondas Kiveris, hatt sichar gehatt a groaza idea un vil koràdjo un gelükh o z'sega soin prodjèkht boda est iz attn web un boda mage khemmen a "barra" att google maps.
Mabar furse speràrn zo maga seng ünsar Beleschlånt o bia 'z iz gest dise djar un arbatn in kompanjìa azta mage khemmen gekhennt Lusérn o?
Allz ditza magat sichar khemmen genützt vil von laüt boda insorìrn vodar zait boda iz pasàrt ma von ritscherkatör o, von stòrische un vo maìstre un profesör bodaz magatn nützan zo macha lirnen destrar di stòrdja in khindar un in djungen.

Giada von Galèn

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

Auzhakhan di beldar zo schützase von bostrico

Il bostrico è una delle più gravi avversità che colpisce i boschi di abete rosso: un insetto che, vivendo a carico delle piante, le attacca causandone la morte. Particolari condizioni, come schianti diffusi causati da vento o neve, possono favorire la sua pullulazione: è ciò che sta accadendo nei boschi trentini in seguito agli schianti della tempesta Vaia.

Vor drai djar – balda dar bint vo Vaia di lestn tang von bimmat hatt geschedeget lai in da ünsar provìntz zbuantzekh-tausankh èttare balt un hatt umgedjukht viar-mildjü mètre kube èlbar – di balthüatar un di studjös håm sa gebizzt ke 'z berata gest vil zo tüana vor djardar zo schütza ünsarne beldar, un di vaüchtn boda no soin gest gesùnt o, vonan khlumman insèkt boda berat khent hèrta sterchar un merarar un boda hoaz bostrico.
Bia nå dar bostrico schedeget di vaüchtn? Dar tüatz grabante 'z holtz: ka långez da mastscho von bostrico heft å zo graba di ståmm untar dar roge von vaüchtn zo boróata an platz vo di femine.
Vor anìaglan bostrico mangda zuarrivan viar femene boda hevan å se o zo graba zoa zo macha "khemmarla"; in anìglana khåmmar lengsa schiar 50 öala un gian vürsnen asó opp un zua drai bochan.
Balda bortn di khössla dise o gian vürsnen zo graba, vrèzzante 'z holtz un machante an hauf stöll boda auzschaung azpe a pild, vor ditza dar bostrico khint gehoazt o "bostrico tipografo".
Mearar baz 220 trappln soin khent auzlekk in di belar vodar provìntz z'sega bi starch 'z izta nå zo khemma disar insèkt un asó hattma gibarnt ke di beldar bodarar soin mearar soinz di sèllnen vo Pèrsan, vodar Burge, vo Calvalese un von Primiero.
In an gesùntn balt dar bostrico schedeget lai di debln vaüchtn un di sèllnen gesùnt schützanse sèlbart machante mearar pèch ma in an balt boda iz sa debl – azpe di ünsarn beldar dòpo Vaia – dar månn mocht helvan in balt.
Vor ditza di Provìntz hatt auzgemacht zo hakha haür 135 tausankh mètre kube gehültz; lai tüanante asó furse in 2/3 djar (5/6 djar vo balda soin gevallt di vaüchtn) bartma mang barnen bida dar bostrico heft å zo giana hintarbart.

E.v.K.

VkVSlyMjMmEyNDcwMjMtZjZlOS00MTVhLWE1ZGYtN2NkMDk2ZjlkZjE3IyMjMDAwMDAwMDAtMDAwMC0wMDAwLTAwMDAtMDAwMDAwMDAwMDAwIyMjMjAyMS0xMC0xNVQxMDowMDoxOSMjI1ZFUg==